

Kovara Akademîk a Xebatên Kurdî ya Navneteweyî
International Peer-reviewed Journal of Kurdish Studies

Ji Edîtoran

Ji *Nûbihar Akademîyê* merheba. *Nûbihar Akademî* bi hejmara xwe ya bîst û sêyem li pêşberî we vekoler û akademîsyenên hêja ye. Em dixwazin ragihînin ku ji vê hejmarê pê ve edîtorê giştî yê kovarê guherîye. Birêz Prof.Dr. Abdurrahman Adak karê edîtorê dewrî Prof. Dr. Hayrulah Acar dike. Em ji bo keda birêz Adak a bi salane gelek spasdar in. Ew dê her di nava lijneya edîtorîyê de bimîne û bi tecrûbe û zanîna xwe ve her alîkarê me be.

Xwîner û eleqdarên hêja! *Nûbihar Akademî* hewl dide bêtir bikeve nav îndeksên neteweyî û navneteweyî. Loma di amadekirina hejmaran de bi hevkarîya lijneya edîtoryal heya jê tê bi hûrgilî karê xwe dimeşîne. Weku hûn jî dizanin ev heft hejmarên dawî ne ku em naveroka kovarê bi dosyayeke taybet jî dadigirin. Vê carê babeta dosyeyê “Vegêrana Gelêrî” bû. Vegêrana gelêrî ya Kurdî di nav edebîyata gelêrî ya Kurdî de yek ji qadên pîrnimûne û berbelav e ku hêjayî gelek xebatan e. Me jî bi vê amancê xwest ku di vê hejmarê de jî em çend xebatên berkeftî li vê qadê zêde bikin û pêşkêşî alema akademîk ya Kurdî bikin.

Di vê hejmarê de bi giştî deh gotr hene; ji wan du gotarên derveyî dosyeya taybet in. Şeş gotar, wergêranek û danasîna kitêbekê jî di çarçoveya dosyayê de hatine weşandin. Her deh xebat jî vê carê bi zaravayê Kurmancî ne. Wergêrana hatiye kirin jî ji zimanê Îngilizî bo Kurmancî ye.

Her du gotarên derveyî dosyeyê û babetên wan bi vî rengî ne:

Mustafa Acar bi xebata xwe ya bi navê “Lîteratura Tecwîdên Kurdî” berê xwe daye alimên Kurd ên ku li ser ilme tecwîd û qireatê berhem dayîne. Acar dîrokçeyêke nivîsîna tecwîdên kurdî dide û ji Mela Xelîlê Sêrtî yê ku nivîskarê tecwîda ewil a bi Kurdî ye dest pê dike û 40 tecwîdên bi Kurdî (Kurmancî, Soranî û Zazakî) pêşkêş dike. Mustafa Acar bi vê xebata xwe ve tevkarîyêke giring dike li ser nerîta berhemên Îslamî yên ku bi Kurdî hatine nivîsîn.

Çekdar Alpgan di vê hejmarê de danasîna pirtûka Dr. Abdurrahman Qasimlo a bi navê “Kurdistan û Kurd Lêkolîneke Siyasî û Aborî” dike ku sala 2012an ji Weşanên Lîsê hatiye weşandin.

Dosyeya vegêrana gelêrî jî ji van xebatan pêk hatiye:

Kenan Bozkurt û Abdurrahim Güneş di gel hev gotarek bi navê “Nirxandina Çîroka Mîrza Mihemed û Keça Paşê li gor Rêbaza Binyadger a Vladimir Propp” amade kiriye. Wan di vê gotarê de çîroka navborî ji devê çîrokbêj Mûnevver Însel di

sala 2012an da li Êlihê tomar kiriye ku Însel ji gundê Badayê ya Misirciya Sêrtê ye. Ev çîrok di vê gotarê de li gorî modela Vladimir Propp a bi navê morfolojîya çîrokan hatiye nirxandin. Ev model di nav teoriya binyadger de tê nirxandin ku Bozkurt û Güneş bi vê modelê zincîreya rûdanê ya vê çîrokê destnîşan kiriye û çîrok dabeşî du sekansan kiriye. Bi vî şiklî ev xebat dikeve nav koma xebatên binyadger li ser çîrokên gelêrî yên Kurdî.

Mustafa Aslan gotara xwe bi sernavê “Analîza Pêwendîyên Desthilatdarên Kurdan û Dengbêjan di Çarçoveya Pergala Patronajê da” nivîsiye û behsa patronaja dengbêjîyê kiriye. Peywendîya desthilatdarên Kurdan ku ew mîr, axa, beg û şêx in û dengbêjan di nav pergala patronajê da nirxandiye. Dengbêjên ku di vê peywendê da hatine nirxandin Evdalê Zeynikê (1800-1913?), Dengbêj Çingo (sedsala 19an), Ehmedê Fermanê Kîkî (1859-1951), Dengbêj Reso (1902-1983) ne.

Eşref Buran û Osman Aslanoğlu di gel hev gotarek bi sernavê “Taybetîyên Derbiranên Qalibî yên Dîyarbekirê” amade kiriye ku ev gotar ji teza doktorayê ya Eşref Buran hatiye derxistin ku ew hîn li ber parastinê ye. Buran û Aslanoğlu di gel rêzkirina pênase û xisûsiyetên giştî yên derbiranên qalibî li ser xisûsiyetên derbiranên qalibî yên Dîyarbekirê jî hûr bûne. Piştî ku ew ji aliyê zimanî û çandî ve derbiranên qalibî yên Dîyarbekirê bi xwîneran didin nasîn, bala xwe didin pêzanîn û bikaranîna wan derbiranan a di nav xelkî de jî. Di encama rapirsî û mûlaqatan de daneyên xwe di gotarê de parve dikin.

Necat Keskin bi sernavê “Destan û Hikayeyên Gelêrî: Nîqaş û Nirxandinek li ser Cureyên Edebiyata Kurdî ya Gelêrî” bala xwe daye nîqaşeke zindî ya li ser binavkirin û pênasekirina cureyekî vegêrana gelêrî ku ew divê weku destan yan weku hikayeyên gelêrî bê pênasekirin. Ji bo vê xebata xwe du xebatên di vî warî de esas girtiye ku yek jê ji hêla Yaşar Kaplan ve ya din jî ji hêla Kenan Subaşı ve hatiye nivîsîn. Di vê gotarê de di gel rexneya li van xebatên navborî Keskin bixwe jî pêşnîyazek dike, lê ew dibêje ku ev pêdaçûnek e û hewlên bi vî rengî dê arêşeyên di nav edebîyata gelêrî de bêtir çareser û zelal bikin.

Sami Çeliktaş gotarek bi sernavê “Arîşeya Navbera Bav û Kur di Vegêrana Gelêrî de: Analîzek li ser Çîroka *Hesen*, *Şêrhesen* û *Gulperîyê*” nivîsiye. Wî di vê xebatê da nimûneyên vê arîşeyê yên di edebîyata cîhanê de û herwiha nimûneyên di edebîyata Kurdî de bi awayekî giştî bi xwîneran daye nasadin. Helbet weku nimûneyeke din tezahura vê arîşeyê ya di çîroka *Hesen*, *Şêrhesen* û *Gulperîyê* de bûye mijara sereke ya vê gotarê. Çîroka berbehs ji pirtûka bi navê *Çîrokên Kurdî Senem Xanim* hatiye wergirtin ku ew ji aliyê Weşanên Enstîtuya Kurdî ya Stenbolê ve hatiye çapkirin û berhevkarê çîrokê jî Hilmi Akyol e û wî, ev çîrok ji herêma Bismilê tomar kiriye.

Yehya Yavuz û Necat Keskin di gel hev bi gotareke din beşdarî dosyeyê bûne ku ev gotar bi sernavê “Hikayeta *Ferx û Stî* û Berawirdkirina Wê bi Çend Vegêranên Olî re” hatiye weşandin. Di vê gotarê de tê îdiakirin ku gelek motifên vegêranên olî di nav hikayeta *Ferx û Stî* de hene. Berî ku vegêranên olî yên di nav *Ferx û Stî* de

bên destnîşankirin ew qala hikayetên gelêrî, peywendîya efsane û menqibeyan bi vegêranên olî re û çûn û hatina van motif û vegêranan ya di navbera cureyên vegêrana gelêrî de dikin. Ew vegêranên Zerdeşt, Hz. Silêman, Hz. Îsa, Bersîsê Abid bi vegêrana *Ferx û Stî* re berawird dikin û motif û xalên hevpar destnîşan dikin.

Aydın Ekin gotara Mary Boyce ya bi sernavê “The Parthian “Gôsân” and Iranian Minstrel Tradition” bi sernavê ““Gosan”ê Partî û Kevneşopiya Dengbêjiyê ya Îranî” wergêraye. Ev gotar xisûsen ji bo nerîta dengbêjiyê ya li Îran û Kurdistanê gelek muhîm e ku di sala 1957an de di *The Journal of the Royal Asiatic Society of Great Britain and Ireland* de weşiyaye. Di vê gotarê de bi binsernavên weku “(i) “Gosan”ê Partî; (ii) Dengbêjiya pîşeyî di serdemên din de; (iii) Dengbêjiya ne-pîşeyî; (iv) Jiholêrabûna helbesta dengbêjiyê ya Îranî” ji serdema Partan heya piştî wê nerîta dengbêjiyê û berdewamiya wê û peywendîya wê ya bi milletên Ermenî û Gurcî û hwd. re hatiye destnîşankirin.

Mızgin Çetinkaya di çarçoveya vê dosyeyê de kitêbeke bi vegêrana gelêrî re peywendîdar daye nasîn. Kitêb bi navê “Zargotina Çiyayê Sîpanê: Destan-Çîrok-Meselok” ji aliyê çîrokbêj Hecî Mihemedê Hecî Mistefa ve hatiye gotin û ji aliyê Kenan Subaşı ve hatiye berhevkirin û amadekirin. Li gorî Çetinkaya ji ber ku kitêb bi rêbazeke zanista berhevkarîya keresteyên gelêrî hatiye amadekirin û herwiha di gel naveroka xwe hêjayî nîrxandinê û nasînê ye ku di vî warî de weku mînaekeke berhevkarîyê temsîl dike.

Hejmara bîst û sêyem bi van gotar û wergêran û danasînên kitêban ku me behs kirî êdî li ber destê we ye. Hêvî dikim di rêwîtiya akademîk a Kurdî da bi vê xebatê *Nûbihar Akademîyê* kevîrek li ser kar û xebatên kurdnasîyê danîbe û bi kêrî vekolîner û akademîsyenên qadê hatibe.

Bi hêvîya ku em di hejmara bê da bi naverokeke dewlemend li pêşberî we vekoler û akademîsyenên hêja bin.

Heta wê demê bimînin di nav xêr û xweşiyê da.

Prof. Dr. Hayrullah Acar

Edîtorê Giştî

Doç. Dr. Kenan Subaşı

Edîtorê Qadê (Dosyeyê)

Editorial

Greetings from *Nubihar Akademî*. *Nubihar Akademî* is presents its twenty-third issue to you valuable researchers and academics. We would like to announce that with this issue, the editor-in-chief has changed. Mr. Abdurrahman Adak has taken over the editor-in-chief role to Hayrulah Acar. We are very grateful for Adak's contributions for many years. He will continue to be among the editorial board and will continue to assist us with his experience and knowledge.

Dear readers and interested parties! *Nûbihar Akademî* is striving to be included in more national and international indexes. Therefore, in preparing the issues in collaboration with the editorial board, we are working meticulously. As you know, we have presented a special file in the last seven issues. In this ver issue, the subject of the file is "Folk Narration". The Kurdish folk narration within Kurdish folk literature is one of the most illustrative and widespread areas that requires significant attention. With this objective, we also aimed to include some successful works in this field and present them to the Kurdish academic community.

This issue features ten articles: Six research articles, a translation pape, and a book review in the file along with another research article and book revie. All ten works are in the Kurmanji dialect. The translation paper is from English to Kurmanji.

Both articles outside of the file and their subjects are as follows:

Mustafa Acar has engaged with Kurdish scholars who have explored themes of oppression in his work titled "The Literature of Kurdish Tajweeds." Acar provides a history of Kurdish tajweeds, beginning with Mullah Khalil Siirti, recognized as the author of the first Kurdish tajweed. Acar presents 40 Kurdish tajweeds written in Kurmanji, Sorani, and Zazaki. In his paper Acar significantly contributes to the area of Kurdish works on Islamic studies by examining tajweeds written in Kurdish.

Çekdar Alpğan reviews Dr. Abdurrahman Qasimlo's book "Kurdistan and The Kurds: A Political and Economic Investigation," which was transtaed to Kurmanji and published in 2012 by Lis Publications.

The special issue on "Folk Narration" feature these articles:

Kenan Bozkurt and **Abdurrahim Güneş** have prepared an article entitled "An Analysis of The Tale of Mirza Mihemed and Padişah's Daughter in The Context of Vladimir Propp's Structuralist Theory". In this article, they recorded the story as told by the storyteller Munevver Insel in Batman in 2012, noting that Insel is from the

village of Bada in of Kurtalan province of Siirt. This story recounted in the article is analyzed using Vladimir Propp's model known as story morphology. Bozkurt and Güneş applied this model which is counted in structuralist works, and presents the sequence of the events within the story, categorizing it into two sections. Thus, this work contributes to the structuralist studies on Kurdish folklore.

Mustafa Aslan has discussed the patronage of dengbejs in his article entitled "An Analyze on The Protection of The Dengbêjs By The Kurdish Sovereigns Within The Framework of The Patronage System". He has assessed the relationship between the Kurdish authorities —who include princes, landowners, begs, and sheikhs— and the dengbêjs within this patronage system. The singers analyzed in this context are Evdalê Zeynikê (1800-1913?), Dengbej Çingo (19th century), Ahmad Ferman Kiki (1859-1951), and Dengbej Reso (1902-1983).

Eşref Buran and **Osman Aslanoğlu** have co-authored an article entitled "Characteristics of The Formulaic Expressions of Diyarbekir", which has been produced from Eşref Buran's doctoral thesis, which is still pending presentation. Buran and Aslanoğlu have given informationa about the characteristics of the formulaic expressions of Diyarbakır, along with a ranking of the general definitions and traits of the unfortunate speakers. After presenting the cultural and linguistic expressions of Diyarbakır to the readers, they focus on how these expressions are understood and used among the local population. Based on surveys and discussions, they share their findings in the article.

In his work entitled "Epos and Folk-romance: A Discussion and Evaluation of the Genres of Kurdish Folk Literature", **Necat Keskin** has engaged in a lively debate regarding the naming and defining of a type of folk narration that can be characterized either as legend or as folk stories. For this analysis, he has referenced two works in this area, one authored by Yaşar Kaplan and another by Kenan Subaşı. In this article, despite his critiques of these works, Keskin suggests his own proposal, noting that this represents a progression and that similar efforts will further address and clarify the issues present within folk literature.

Sami Çeliktaş's article entitled "Father-Son Conflict in Folk Narrative: An Analysis of the Folktale of Hesên, Şêrhesên and Gulperî" presens examples of this conflict from both world literature and Kurdish literature to the readers. Nonetheless, the emergence of this conflict in the story of Hassan, Sherhassan, and Gulperi serves as the main focus of this article. The story is extracted from a book called Kurdish Stories by Senem Khanum, which was published by the Publications of the Kurdish Institute of Istanbul, collected by Hilmi Akyol, who recorded it from the Bismil region.

Yehya Yavuz and **Necat Keskin** co-authored an article entitled "The Folk Romance of the Ferx and Stî and Its Comparison with some Religious Narratives". This article asserts that there are numerous examples for religious narration in the story of Ferx and Sti. Before identifying the religious narratons in Ferx and Sti, they

discuss well-known stories, the links between legends and traditional narration to the religious narration, as well as the transmission and adaptation of these motifs and expressions across different types of folk narration. They compare elements of Zoroastrianism, Prophet Solomon, Prophet Jesus, and Bersis Abid with the narration of Ferx and Sti, highlighting shared themes and motifs.

Aydın Ekin has translated Mary Boyce's article titled "The Parthian 'Gōsān' and The Iranian Minstrel Tradition" to Kurmanji. This article holds particular significance for the dengbej culture of Iran and Kurdistan. The article was originally published in the Journal of the Royal Asian Society of Great Britain and Ireland in 1957. It includes subtitles such as: (i) Tha Partian Gōsān; (ii) professional minstrelsy at other epochs; (iii) non-professional minstrelsy; (iv) the lose of Iranian minstre-poetry, covering the timeline from the Parthian era to the aftermath of the singing tradition and its continuity, as well as its connections with the Armenian and Georgian nations, among others.

Mizgin Cetinkaya has revied a book related to folk narration as part of this file. The book entitled "Folk Literature of Sipan Mountain: Legend-Story-Tales" was told by storyteller Haji Muhammad Haji Mustafa and compiled and prepared by Kenan Subasi. According to Çetinkaya, the book is based on a method of folk materials collection and is also worth evaluating and recognizing for its content, which represents an example of collaboration in this regard.

The 23rd issue is now accessible along with these articles, translators, and book reviews we have referred to. I hope that this endeavor by *Nûbihar Akademî* has made a contribution to Kurdish studies and has provided valuable resources for researchers and scholars in the field.

We aspire to present ourselves as productive researchers and academics in the next issues with ample content.

Best regards,

Prof. Dr. Hayrullah Acar
Editor -in-Chief

Assoc. Prof. Dr. Kenan Subaşı
Section (File) Editor